

Brev hjemmefra - 2/20

Medlemsblad for Norsk utvandremuseums venner

Innhold

Side 1 Postkort fra USA
Side 2 Info om foreningen
Side 3 Lederen har ordet
Side 4 Nekrolog Ola Aas
Side 5 Litt fra redaksjonen
Side 6 Ny bok. Av Terje Jordanger -

Side 7 Oppsummering 2019
Side 10 Nekrolog Istvan Csisar
Side 11 En norsk jernbaneby i USA
Side 15 Litt fra SoN
Side 16 Peder O Skålerud forts.
Side 20 Siste sida. Aktiviteter 2021

Norsk utvandremuseums venner kontakt info

Adresse:

Ingrid Semmingsens veg 10
2312 Ottestad

Org.nummer: 921 202 830**Bank:** 1800 13 44818**Vipps:** 573823**Spørsmål til foreningen rettes til:**

leder@numv.no - 468 95 561

Redaksjon "Brev hjemmefra" - kontakt:

leder@numv.no

Hjemmeside: www.numv.no**Bli medlem i venneforeningen:**

Vipps på nr.: 573823

Facebook: Utvandremuseets venner

Merk innbetalingen med navn, telf.nr. og epost. Eller til bank med samme opplysninger

Medlemskontingenten er kr 250 pr. år

Styret - 11.02.20

Leder:	Alex Fredsvik	468 95 561	leder@numv.no
Nestleder:	Odd Hemma	909 31 247	ohemma@online.no
Kasserer:	Randi Løbakk	986 92 999	randilobakk@gmail.com
Sekretær:	Inger J. Kristoffersen	474 19 896	ijkristo@online.no
Styremedl:	Ola Syverinsen	959 81 385	osyverin@gmail.com
Styremedl:	Marith C Bertinussen	993 58 405	marberti@online.no

Revisor: Bogdan Jankov

Valgkomite: Oppnevnes av styret

Representasjon styret i Stiftelsen Norsk utvandremuseum og forskningssenter:

Representant: Leder

Representasjon til årsmøtet i Forbundet Norske Museumsvenner (FNM):

Representant: Leder

Vararepresentant: Nestleder

Redaksjonskomiteen:

Erling Hesjadalen, Ola Syverinsen og Inger Johanne Kristoffersen

Styret oppfordrer alle til å verve medlemmer til venneforeningen – vi ønsker oss flere medlemmer til å delta i våre aktiviteter i samarbeid med museet fremover.

Innmelding kan gjøres ved å sende en epost til: leder@numv.no - sette inn kr 250,- på konto: 1800 13 44818 - På VIPPS #573823.

Husk å oppgi navn, telefon og telefonnummer i meldingsfeltet.

Lederen har ordet

Hei til dere alle!

Dette blir min første leder i «Brev hjemmefra» etter jeg tok over som leder i foreningen på årsmøtet i år.

For det første, dette har vært et merkelig og trist år på mange måter. Covid-19 sørget for nedstenging av det meste ut over vinteren/ våren/sommeren.

Dette medførte at mange aktiviteter ble mer eller mindre stengt ned grunnet faren smittespredning og det berørte også Utvandremuseet og ikke minst de aktivitetene som vi bidrar med. Sommeren kom og så fikk vi beskjed om at tidligere leder, nå nestleder Ola Aas hadde gått bort. Høsten kom og så døde Istvan Csisar i fra oss – trist.

Og nå er vi på vei inn i fase 2 vedr smittespredning og landet er på vei til å stenge ned på nytt.

Aktivitetene har dessverre vært på et lavmål, men vi får løfte blikket å håpe at 2021 vil bli et bedre år, men vi må nok vente på godkjennelse av vaksine og massevaksinering.

En av utfordringene til neste år blir å få slutført intervju av tidligere hvalfangere som Ola Aas fikk dratt i gang. Ca 20-30 navn står fortsatt på listen for intervju. En annen utfordring er å oppfylle Ola Aas sitt siste ønske som var at det blir skrevet en bok om utvandring i fra Stange til USA/Canada. Målet her er å få den ferdig til 200 års jubileet for utvandring i 2025.

Så snart det blir mulighet å samle folk igjen så jobber vi med å få til en lang

kveldsøkt på museet vedr bruk av DNA i slektsforskning. Innbydelse kommer når tiden er inne.

I tillegg har vi 2 andre prosjekter som museet ønsker vi skal engasjere oss i. Det kommer vi tilbake på i neste utgave av «Brev hjemmefra».

Det har dessverre vært et heller lavt aktivitet på vår hjemmeside og Facebook, så her må vi skjerpe oss!

Samarbeidet med museet fungerer bra og vi sammen ser frem til et nytt og corona-fritt år.

Da gjenstår det å ønske alle en riktig god jul og et signa godt nyttår og så sees vi på nyåret.

Ottestad 20.11.2020

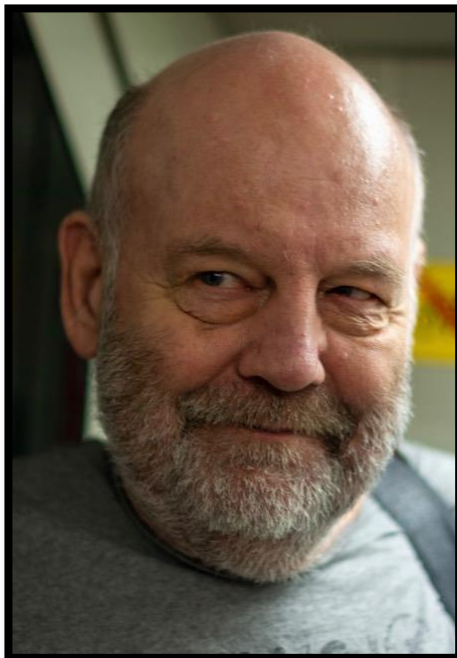
Alex

Nekrolog - Ola Aas - 1957 - 2020

Det var med stor tristhet at vi mottok beskjeden om at Ola hadde gått bort 29.juli 2020.

Ola ble født på Røde kors klinikken i Hamar 22. februar 1957. Han vokste opp på Hjellum, delvis hos besteforeldrene Ester og Olaf. I oppveksten var han ivrig speider og ble troppsfører. Han likte friluftsliv og fiske. Han var glad i å fiske i Svartelva som guttunge.

Allerede på barneskolen hadde Ola et sterkt ønske om å reise til sjøs. Bestefaren var hvalfanger ved Sør Georgia. I 1974 begynte han på sjøguttskolen. Han fikk hyre, sjømannspass og var reiseklar. På legeundersøkelsen før utreise ble hans nyresykdom oppdaget og dermed var det slutt på drømmen om å bli sjømann.

Norsk folkehjelp Sanitet ble en viktig organisasjon for Ola. Han tok lederansvar tidlig, og utdannet seg til instruktør i førstehjelp. Sanitets- og redningstjenester ble en stor del av Olas ungdomstid. Han hadde lokale, regionale og sentrale verv i organisasjonen. Dette ga han mye kunnskap som kom til nytte både i jobb og senere organisasjonsarbeid. På midten av 2000 tallet var han med på oppstarten av det som ble Norsk Folkehjelp Stange/Løten. Han var stolt av å lede prosjektet som resulterte i at Norsk Folkehjelp Stange/Løten fikk tildelt ca 1 million kroner fra Extramidler til opplæring av barn og unge i

førstehjelp. Han ble æresmedlem etter 40 år i Norsk folkehjelps tjeneste.

Ola ønsket sterkt å avtjene førstegangstjenesten i forsvaret. Siden det ikke var mulig p.g.a. helse, vervet han seg til ungdomsgruppa i heimevernet, HV 05 Sanitet. Han tjenestegjorde i saniteten til midten av 2000-tallet.

Grunnlaget for hans yrkesvalg ble lagt i ungdomsårene. Han utdan-

net seg til hjelpepleier, og jobbet på Østlandske vanføre hjem i 8 år. Han jobbet som reiseinstruktør i førstehjelp i Norsk Folkehjelp før han ble ansatt i L.I.C hvor han jobbet med salg av bl.a. senger og utstyr til sykehus, sykehjem og Hjelpemiddelsentraler. Han var veldig stolt over å vinne anbudet på alle personløftere til det nye Rikshospitalet i 2000. Når han var innlagt på sykehus, var det ofte at han måtte lære opp pleierne på hvordan sengene fungerte.

I april 1980 traff han Eli Berit og de giftet seg 15. november 1986 i Vang Kirke og etter hvert fikk de 2 barn som han var kjempestolt av.

I år 2000 tok Ola og Eli Berit over Kjøkkenhuset på Hamar etter Eli Berits foreldre. Samtidig etablerte han et selskap som solgte tekniske hjelpemidler. Han ble etter hvert spesialist på å tilpasse kjøkken til funksjonshemmede. Han var godt i gang med å utvikle egne hev/senk heiser før helsen dessverre

sviktet i 2008. Han måtte slutte å jobbe og det var en stor sorg for han.

Etter at hans far døde i 2011, ble hans interesse for slektsforskning vekket. Han oppdaget at han visste veldig lite om sin fars slekt. Slektsforskerinteressen satte han i kontakt med både hans egen slekt og andre med samme interesse. Han reiste mye rundt for å skanne gamle bilder og høre historier om sin slekt. Han var stolt over å være 15 % finsk.

Olas interesse for slekt og historie ledet han til Vang historielag, Statsarkivet og Utvandrer museets venner. Han la ned et stort antall timer i disse foreningene. Hans siste prosjekt var å skrive av folketellingen fra 1920. Ut ifra at hans bestefar var hvalfanger fikk han sammen med Norsk Utvandremuseum og Norsk Utvandremuseums venner etablert prosjektet «Hvalfangere forteller sin historie» som har som hensikt å ivareta muntlige historier med videoopptak av

hvalfangere for senere bruk. Prosjektet er godt i gang og videreføres av venneforeningen.

Ola var leder av Norsk Utvandremuseums Venner i perioden 2019-2020 men måtte dessverre gi seg pga helsen. I samme periode var han også styremedlem i Stiftelsen for Norsk Utvandremuseum, og representerte venneforeningen i styret for FNM, Forbundet for norske museumsvenner.

Han hadde mange jern i ilden og prosjekter som han ønsket å fullføre. Men dessverre rakk ikke Ola det. Hans siste ønske var at minnegavene som ble gitt i forbindelse med begravelsen skulle primært gå til å utgi en bok om utvandring til USA fra Stange.

Det kom inn ca kr 15.000,- og venneforeningen jobber videre med å realisere Olas ønske.

Vi lyser fred over Olas minne.

Norsk Utvandremuseums Venner

Litt om Brev hjemmefra redaksjonen

Ola Aas hadde mange jern i ilden, har vi nettopp lest. Fordi han var så kunnskapsrik og hadde lært seg så mange praktiske håndteringer og teknikker med bl.a. PC-arbeid og saksbehandling, var det også en enkel sak for ham å ta over ansvaret for medlemsavisa og hjemmesida. Dette fikset han til fulle, og satt nesten alene med dette i perioden etter at han ble valgt til leder av foreningen vår. Han tok da over ansvaret som mediaansvarlig etter Hesjadalen, som egentlig var glad for avlastning etter en lang periode. Han avlastet også

Kari og Liv, som hadde hendene fulle med andre viktige gjøremål i museet.

I denne perioden skapte han en medlemsavis med et helt nytt utseende. Dette skjedde samtidig som han fikk endret navnet på venneforeningen tilbake til det opprinnelige navnet, Norsk Utvandremuseums Venner. Han rakk å utgi 3 utgaver i denne nye malen. Og stod for det aller meste i denne produksjonen, alt fra skrivning, lay-out og trykking, til utsending pr post og epost.

Han sørget også for en helt ny hjemmeside, etter at den forrige redaktøren

hadde holdt på med sitt klunder og ste-moderlige behandlingen av en hjemme-side som var langt over moden for tek-nisk oppgradering. Han skaffet tilhold til et nytt web-hotell som kunne tilby et mer moderne redigeringsverktøy: Fordi han visste mye om dette også.

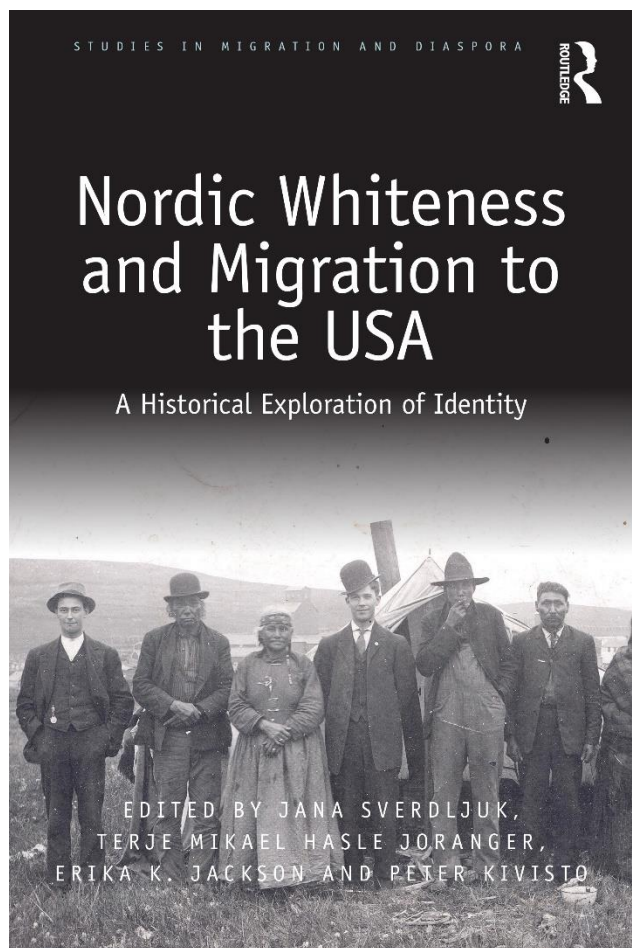
Han rakk å sette den nye lederen, Alex Fredsvik, inn i bruken av dette verktøyet før han døde. Alex har nå tatt over ansvaret for hjemmesiden.

Det ble bare to utgivelser i 2020. Den planlagte utgivelsen av medlemsavisa før sesongåpningen ble aldri noe av pga Ola sin sykdom. Etter en lengre pause ble **Erling Hesjadalen** spurt om å ta opp igjen arbeidet med avisa, og dette gikk egentlig helt smertefritt, mye pga uvurdelig hjelp fra de gode redaksjonsmedarbeiderne og styremedlemmene **Inger Johanne Kristoffersen** og **Ola Syverinsen**.

Ny bok:

«Nordic Whiteness and Migration to the USA: A Historical Exploration of Identity»

av Jana Sverdljuk, Terje Mikael Hasle Joranger, Erika K. Jackson og Peter Kivisto (redaktører)

Routledge, 2020. ISBN 9780367277185

Boka er en studie av «hvithet» og identitet blant nordiske immigranter i USA. «Hvithet» er en sosial konstruksjon som forstås som et sett med privilegier i det amerikanske samfunnet som ga anseelse og grunnlag for å bli amerikansk statsborger og for å eie jord. Boka omhandler hvordan «hvithet» påvirket nordiske immigranternes identiteter, selvforståelse og integrasjonsprosessen i det amerikanske samfunnet på 1800- og 1900-tallet. Nordiske innvandrere kom til et hierarkisk amerikansk samfunn som var basert på rasetenkning der angloamerikanere, amerikanere av engelsk opphav, stod øverst på rangstigen med immigrantgrupper lenger nede. Innvandrere fra de nordiske landene og Nord-Europa generelt tronet også høyt i rasehierarkiet, og lenger nede finner vi innvandrergupper der deres hvithet ble trukket i tvil. Lengst nede i hierarkiet var asiater, afroamerikanere og urbefolkningen – indianerne.

Relevant tema

Boka berører et tema som er svært relevant i kjølvannet av politidrapet på George Floyd i Minneapolis i mai i år og den senere debatten om rasisme både i Norge og internasjonalt. Ifølge den amerikanske historikeren Betty Bergland, synliggjør drapet problemer knyttet til rase og rasehierarkier i USA. Det gjelder også i Minnesota, hvor så mange nordiske immigranter slo seg ned. Drapet på George Floyd fant sted i South Minneapolis, et område som tidligere var bosatt av skandinaviske immigranter, særlig norske, hvor det fantes norskamerikanske lutherske kirker og institusjoner. I dag er det andre innvandrergupper som bor i dette området, ifølge Bergland, i tillegg til et betydelig antall indianere. Bydelen symboliserer således kontakten mellom innvandrere fra de nordiske landene og andre immigrantgrupper.

Kompleks identitet

I boka kan man lese at de nordiske innvandrere, dansker, svensker, finner, norske og samer, i utgangspunktet var privilegerte innvandrere som utfordret den amerikanske rasismen og den hvite identiteten. Identiteten de utviklet i USA var likevel kompleks. Noen innvandrergupper kunne påberope seg «hyperhvithet» og utrope seg til «bedre borgere enn noen andre», også angloamerikanerne, og dermed ta for gitt sine rettigheter til å bli amerikansk borger og til jord. På den andre siden kunne visse trekk som etnisk bakgrunn, regional bakgrunn, kjønn, seksualitet og politisk ståsted marginalisere nordiske innvandrere og skape hindringer for deres privilegier som «hvite». Elleve fagpersoner fra Danmark, Finland, Norge og USA har vært bidragsytere i boka. Den er inndelt i seks deler og består av ni kapitler.

Oppsummering av 2019 (fra årsberetningen)

Det er i perioden avholdt 8 styremøter og behandlet 56 protokollførte saker. Styremøtene er holdt på museet. Referat fra styremøtene er fortløpende sendt ut via e-post til styremedlemmene.

Venneforeningen har: 81 medlemmer pr 31.12.2019, vi har vervet 12 nye medlemmer i 2019.

Arrangement

Våre arrangement har vært markedsført på vår hjemmeside www.numv.no, facebook og «Brev hjemmefra» og i tavla i HA.

Årsmøtet for 2018 ble holdt på Utvandrer-museet den 14.03.2019. Etter årsmøtet

holdt Alf Kavli et foredrag om hvordan han dro til USA som ungdom, ble ansatt i IBM og ble delaktig i romfartsprogrammet i NASA i 1960-1970-tallet.

Museumsnatt

Er et samarbeidsprosjekt mellom Anno museum på Hedmarken. Publikum har mulighet til å kjøre buss fra museum til museum som er med og dermed få med seg mange opplevelser på samme kveld. Arrangementet i 2019 hadde som tidligere år, meget god respons.

Møter 2019

17. januar inviterte vi historie- og slekts-historielag til et møte på utvandrer-museet hvor vi inviterte til et samarbeid, noe

som tydeligvis falt i god jord. På møtet ble vi enige om en fellesdag 23. november hvor historielagene kunne presentere sine årbøker

I sommer hadde museet 2 hospitanter fra Brigham Young University i Utah, Annie Smith og Forrest Emmet. Annie som kom noe tidligere enn Forrest startet opp og gjennomført kurs 3 lørdager i juni/juli. Kursene inneholdt informasjon om amerikanske kilder og gode råd i slektsforskning. Til tross for sommerstid hadde vi til sammen over 30 fremmøtte deltagere. Slektsarbeidet er senere blitt fulgt opp av venneforeningen.

Venneforeningen la opp til et sosialt opplegg for studentene, med små turer i innlandet og med besøk på statsarkivet i Hamar og riksarkivet i Oslo. Besøket er omtalt i egen artikkel i «Brev hjemmefra 2/19».

Fra 4. september har venneforeningen hatt kontordag på utvandermuseet hver tirsdag fra klokken 11:00 – 14:00: Dette har vært en godt mottatt tilbud fra publikum med mange besøk og det er spesielt gitt god hjelp med slektsforskning og ikke minst de som tok en kopp kafe og fikk en prat.

12. september hadde vi foredrag med Solveig Glesaaen hvordan de i Sør-Østerdal slekthistorielag forsker på slekter i utlandet. Foredraget tok utgangspunkt i en gjenforening mellom amerikanske og norske slektinger og arbeidet som lå bak dette Takk for en meget god innføring av hva som skal til og innføring i kildebruk og hva som kreves.

20 – 22. september gjennomførte vi i samarbeid med Memoar og Øyas venner en kurshelg i «Minnesamling med opptak på Video». Vårt prosjekt «Hvalfangerne forteller sine egne historier» var

utgangspunktet for tiltaket. Med Alex som prosjektleder har prosjektet kommet godt i gang og vi fikk intervjuet over 10 tidligere hvalfangere før jul. Vi har oversikt på mange flere og målet er at vi skal få intervjuet mange i løpet av året som kommer. Prosjektet er presentert i «Brev hjemmefra», hjemmesiden vår og på denne siden <http://www.memoar.no/innlandet>

Dessverre har vi ikke fått noe økonomisk støtte fra de store stiftelser til prosjektet, men med innlånt utstyr og god hjelp skal vi få ferdigstilt prosjektet.

10.oktober: Medlemskveld tok vi farvel med utstillingen: Den norske amerikalinjen. Stangeordfører Nils A. Røhnes fortalte om sitt 69 dagers sjømannsliv og hans opplevelser om bord. Krydret med 2 sanger som passet veldig godt inn i sammenheng. Møtet ble gjennomført i «Restauranten» i utstillingen, den riktige omgivelsen for et godt møte. Hele 35 personer deltok på arrangementet.

26. oktober deltok venneforeningen med egen stand på slektsforskerdagen på riksarkivet i Oslo etter invitasjon fra arrangøren slekt og data i Oslo/Akershus. Dette var en god erfaring hvor vi kom i kontakt med mange personer og folk innen slektsforskermiljøet. I tillegg fikk vi også gitt god relevant informasjon om Norsk utvandermuseum. Absolutt et tiltak som bør videreføres i 2020

23. november var dagen da historie- og slekthistorielag hadde en samling hvor hvert lag kunne presentere sine årbøker og hva de ellers måtte ha av materiale. Tor Karseth innledet med en emigrant-historie og selvsagt med sang. Deretter var det muligheter for å kunne gå rundt og bli kjent med representanter fra de

andre lag. En hyggelig dag som også bør gjentas.

Samarbeid med SoN

Også i år ble vi invitert til Sons of Norway og sommergrilling og deres julelunsj.

Ingvalsons kafe

Kafeen som startet som et prøveprosjekt er blitt svært populær og selv om inntektene ikke er veldig store, er det viktige penger, og venneforeningen har også i år tatt sine vakter. Vi har på den måten kunnet presentere venneforeningen, og resultatet for 2019 var 12 nye medlemmer.

Brønnøysund

Vi er godkjent med organisasjonsnummer i Brønnøyregisteret. Vårt organisasjonsnummer er: 921 202 830. Dette har gitt oss mulighet til å få støtte gjennom grasrotandelen. Fint om du/dere kan støtte oss med din andel. Grasrotandelen har gitt foreningen kr 1 971 i inntekt i 2019. Velkommen til å støtte oss med en grasrotandel.

Representasjon

Leder/nestleder har deltatt på styremøtene i Stiftelsen Norsk utvandrer museum og forskningssenter. NUMV har deltatt på flere møter med museet.

Ola Aas ble valgt inn i styret for FNM (Forbundet Norske museumsvenner) på deres årsmøte i september. Ola måtte dessverre trekke seg fra dette vervet i desember.

Brev hjemmefra

Venneforeningen har utgitt 3 utgaver *Brev hjemmefra* i 2019.

Hjemmesiden

Vår hjemmeside www.numv.no er nå på «lufta» og vi ser at trafikken har begynt å bli større etter hvert. Det ligger fortsatt

en god del arbeid med å fylle hjemmesiden med innhold og enda mere informasjon om hva foreningen arbeider med

Facebook

Er blitt betydelig utviklet med forbedret nyhetsstrøm i 2019 og vi får god respons på våre innlegg. Vi har 518 medlemmer i gruppen ved nyttår. Det er plass til mange flere og oppfordrer våre medlemmer til å invitere enda flere medlemmer til gruppen vår.

Regnskap/Økonomi

Inntektene ble rekordstore, kr. 20.277. I tillegg mottok museet 5000 kr fra Sparebankstiftelsen som ble utbetalt igjen som gave til museet. Ellers kostet utgivelsene til Brevet kr 3200 og kontingent til FNM kr 600. Årsresultatet ble også godt, kr. 11.452 i pluss.

Forslag til årsmøtet 20.02.20

Det ble fremmet 2 forslag til årsmøtet som begge ble godkjent.

Forslag 1:

Fra styret, endring av vedtekter § 4 av sammensetning av styret med dagens tekst til ny tekst: *Venneforeningen ledes av et styre på inntil 7 medlemmer. Styret skal minst bestå av 3 medlemmer, leder, sekretær og kasserer. Leder velges for ett år, de øvrige styremedlemmer for to år.*

Dette betyr at det ikke lenger velges varamedlemmer.

Forslag 2:

Fra styret, endring av vedtekter § 6 tidspunkt for gjennomføring av årsmøte til ny tekst: *Årsmøte er venneforeningens høyeste myndighet og holdes innen utgangen av februar måned hvert år.*

Styret foreslo dette for at det nye styret nå vil få mulighet til å komme i gang en måned tidligere på året med sitt arbeid.

ISTVAN CSISAR - 1938 - 2020

En hjørnestein har blitt borte! Istvan døde brått den 30. september etter en massiv hjerneblødning. Han hadde slitt med helsa en god stund, men i 2020 hadde han vært adskillig bedre - så dødsfallet kom likevel svært uventet.

Istvan var født i Ungarn i 1938, hvor han utdannet seg til elektroingeniør. Han rakk imidlertid bare å praktisere en to-tre måneder i hjemlandet før han flyktet til Norge etter oppstanden i 1956. Han kom først til Skien, men etter 3 uker flyttet han til Tønsberg-området, hvor han fikk et engasjement som montør for E-verket på Nøtterøy. Deretter bar det til sjøs en periode – han hadde nemlig ikke fått med seg sine eksamenspapirer fra Ungarn.

I Tønsberg traff han sin Eli i 1959, som han giftet seg med i 1962. Det samme

året fikk han sine eksamenspapirer fra moren i Ungarn og begynte da som ingeniør hos Ing. Johs Hannevold AS på Hamar. Her var han helt til 1985 – som den solide og faglig dyktige mannen han var.

I 1985 startet han IBR-elprosjekt AS på Hamar sammen med to kollegaer og praktiserte der resten av sitt yrkesaktive liv. I'en i firmanavnet sto forresten for Istvan.

Istvan var en gjennomført positiv og omgjengelig person – i tillegg til sin faglige dyktighet. Dette fikk ikke bare vår veneforening nyte godt av. Han var bredt engasjert i frivillig arbeid og hadde mange verv innen idrett og kulturliv. Vi var så heldige at vi fikk kapret ham tidlig på 90-tallet og allerede i 1993 kom han inn i styret. Kasserer var han sammenhengende fra 1994 til årsmøtet i 2018, hele 24 år! I tillegg var han kåsør. I vårt møte 1. nov. 2017 fortalte han om sin historie som flyktning til Norge.

Utvandermuseet selv fikk i høyeste grad glede av hans fagkunnskap og innsatsvilje. Når museet hadde behov for noe når det gjaldt elektriske anlegg var det ikke engang nødvendig å spørre Istvan om hjelp – han stilte opp. Gjennom mange år la han ned utallige dugnadstimer. Selv da kreftene begynte å svikte sto han på – makeløst!

Istvan – du kommer til å bli dypt savnet! Vi lyser fred over ditt minne!

Anders L. Gunnestad

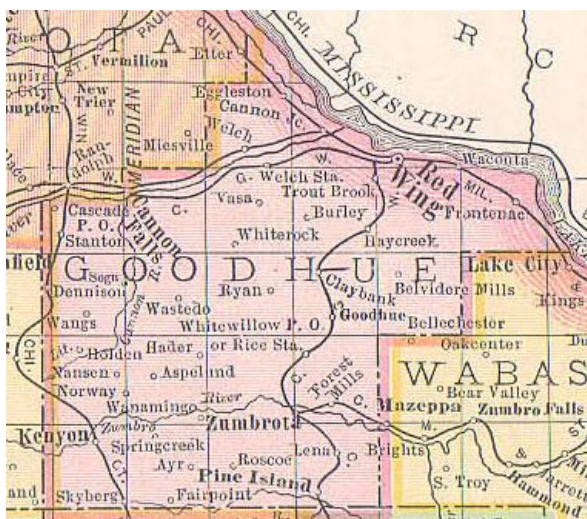
En "norsk" jernbanebys livsløp

Av Dag Henriksbø

Fra Norsk Filatelistisk tidsskrift 6/2020

I 1877 åpnet de norske innvandrerne Simon Olson Skyberg og Ole Abelson en landhandel, med navnet Skyberg Store, i det nordvestlige hjørnet av seksjon 36 i Kenyon Township, Goodhue County i Minnesota.

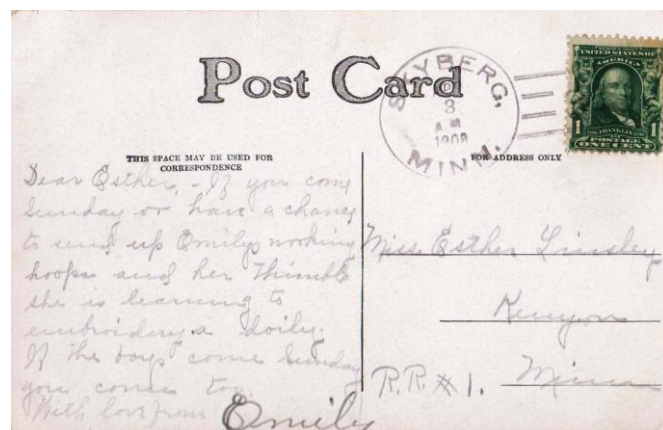
Ole Abelson ble født 21. juni 1851 i Gloppen, Sogn og Fjordane. Simon Olson Skyberg ble født med navnet Simon Olson 29. april 1838 på gården Skybergs-eie på Ringsaker, Hedmark. Farens navn var Ole Olson og morens navn var Astri Pedersdr. Simon innvandret til Amerika 1870 og hadde da endret etternavnet til Skyberg etter stedet der han ble født og vokste opp. Han ble 3. oktober 1874 gift i La Crosse, Wisconsin med Bertha Martinson Sather, født juni 1847 i Norge og som hadde innvandret til Amerika 1871.

Kart 1903 over Goodhue County.

For ytterligere å betjene farmerne i området ved landhandelen ble det i 1878 gjort

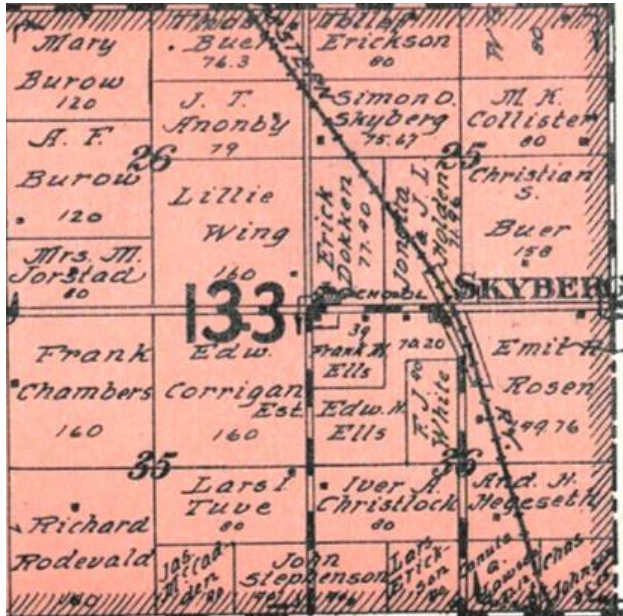
henvendelse til Post Office Department om opprettelse av postkontor på stedet og den 17. februar 1879 ble Skyberg post office opprettet med Ole Abelson som postmester. Det var trolig han som stod for den daglige driften av landhandelen. Tidligere hadde post blitt hentet fra Fair Point post office.

Postkort avstemplet Skyberg, MN 3/4-1908 med Doane, type 2, nr 3. Stempelet er kjent brukt fra 29.05.1905 til 19.06.1909. Porto for postkort innenlands var 1 cent fra 1.5.1898 til 1.11.1917.

Skyberg ble også navnet på tettstedet som vokste fram og på det omkringliggende lokalsamfunnet. I 1880 var smed, snekker og skredder på plass i Skyberg og like etter åpnet også en av de første nybyggerne, Edwin H. Ells, en landhandel. Han overtok som postmester 18. november 1881. Skyberg utviklet seg imidlertid som tettsted først da jernbanen Chicago Great Western Railroad ankom i 1885. Et jernbanedepot med navnet "Skyburg" ble bygd og som svar på økte behov på stedet oppførte jernbanen et nytt depot i 1891. Senere samme år ble en kornsilo bygd langs et nylagt sidespor.

Kart over Kenyon Township 1914 (ut-snitt)

Postkort som viser Skyberg (Skyburg) Depot som ble oppført 1891.

Ells etablerte også et hospits og spise-sted, Skyberg House. En butikk, Francis J White`s etablissement, ble etablert i nærheten av jernbanen og White overtok som postmester 15. november 1893, en stilling han hadde i 30 år. I 1895 ble det laget en "byplan" med en gate og to kvartaler. Senere ble den utvidet med ytterligere en gate og 16 tomter.

I 1897 ble Skyberg Cooperative Creamery Association opprettet og åpningen av meieriet 31. juli ble en festlig begivenhet med piknik, bandkonsert, baseballkamp, foredrag og taler. Meieriet var i drift i rundt 50 år og ble en viktig kilde til Skybergs økonomiske utvikling. Før århundreskiftet bidro også flere andre virksomheter til tettstedets og lokalsamfunnets økonomiske liv. I 1898 flyttet kjøpmennene Layng og Barsness sin butikk fra lokalsamfunnet Ayr til Skyberg. Senere startet de en trelasthandel. En leiestall og en ny kornsilo åpnet året etter. I 1902 ble Farmers` Elevator Company organisert med lederen F. J. White. Påfølgende framskritt inkluderte blant annet en kjøttbutikk, jernvarehandel og mobilt bibliotek.

I begynnelsen av det andre tiåret av 1900-tallet hadde den positive utviklingen stoppet opp og flere virksomheter hadde stengt dørene. Simon O. Skyberg og Edwin H. Ells hadde for lengst trukket seg tilbake fra forretningsvirksomheten, men ble boende i lokalsamfunnet. I 1915 gikk tettstedet inn i en ny periode med vekst og velstand, og flere nye virksomheter så dagens lys. P.g.a. etableringen av Farmers State Bank of Skyberg.

Men da banken stengte 1919 etter mislykkede økonomiske spekulasjoner av bankens styremedlemmer, som for øvrig ikke var bosatt i Skyberg, fikk tettstedet Skyberg et sjokk som det aldri kom over. En ny lokalt eid bank åpnet imidlertid i 1920, men Skybergs velstands dager var over! I 1926 fantes bare seks virksomheter; to dagligvarebutikker, en jernvarehandel, banken, meieriet og en kornsilo.

Francis J. White hadde i 1922 solgt butikken sin til Joe Corrigan, en tidligere innbygger som hadde bodd noen år i Nord-Dakota. Den 10. februar 1923 ble fru Vera R. Corrigan fungerende postmester og 25. april ble hennes ansettelse fast. Senere gikk postkontoret over i hendene på Nels Fennie, som hadde overtatt den tidligere jernvarehandelen for å drive en dagligvarebutikk. Han ble fungerende postmester 6. desember 1930 og fast postmester fra 7. november 1931.

Tilbakegangen for tettstedet Skyberg fortsatte. I 1928 avslo State Securities Commission en forespørsel om å flytte banken til byen West Concord i Dodge County. Men i 1930 da den store depresjonen rammet nasjonen, ble forslaget fornyet og denne gangen med suksess. Banken stengte den sommeren, og eiendelene ble solgt til Farmer's State Bank of West Concord. Det var ikke lenger tilstrekkelig forretningsvirksomhet som berettiget en bank i Skyberg. I 1947 ble også Skyberg Cooperative Creamery Association oppløst etter tap over flere år.

Tilbakegangen gav seg også utslag i Skybergs posthistorie. I 1943 tok landpostruta som opererte ut fra postkontoret slutt. En rute ut fra Kenyon post office ble utvidet for å betjene bosetterne og farmene i lokalsamfunnet rundt Skyberg. Den 29. mars 1948 ble den nye innehaveren av Fennie-butikken, Chester B. Swenson, postmester. Han tjenestegjorde bare til 1. januar 1949 da Evald E. Erickson erstattet ham.

Det siste tilbakeslaget kom i 1951, da en av de to gjenværende forretningene i Skyberg, Erickson store, stengte sammen med postkontoret. Forslaget om å legge ned postkontoret kom opp i løpet av sommeren, og på den tiden anmodet bosetterne Post Office Department om å utsette vedtaket inntil en nærmere utredning kunne bli gjennomført. Gjennom innsatsen fra kongressmedlem August H. Andresen, født i Illinois av norske innvandrerforeldre, beordret departementet en utsettelse. Men 30. november 1951 ble Skyberg post office nedlagt med RFD fra Kenyon post office.

Men da var Simon O. Skyberg for lenge gått bort. Han døde 28.12.1932 og er

Postkort 1910 som viser Main Street.

gravlagt som sin kone Bertha på Hegre Church Cemetery, Goodhue County.

Det er i dag lite igjen som forteller om den tidligere blomstrende jernbanebyen Skyberg. Kornsiloen er borte og trafikken på jernbanelinjen opphørte 1981 og

skinnene ble fjernet to år senere. Under mitt besøk på stedet høsten 2018 var det kun seks dårlig vedlikeholdte hus igjen på tettstedet, som i dag fortjener merkelappen en Ghost Town.

SoN, Hamar Lodge 8-017

Litt om lodgen sine aktiviteter og planer for året som kommer og litt om den tiden vi nå har lagt bak oss.

Som de fleste vet skulle året i år være et meget aktivt år for oss, men situasjonen i dagens samfunn satte en stopper for det meste. Vi skulle i august hatt den internasjonale kongressen for Sons of Norway her, men den ble avlyst grunnet Covid-19. Det var Scandic på Olrud som var selve stedet det skulle holdes men nesten alle arrangement på kveldstid var lagt til Utvandrer-museet. Som alltid hadde vi her et meget godt samarbeid med museet.

Det blir i år ingen julelunsj, som venneforeningen alltid blir invitert til, men om det lar seg gjøre så prøver vi å møtes til kaffe og kake ute på museet i løpet av desember en gang.

Selv om det meste i år har blitt avlyst fikk vi da heldigvis gjennomført

sommercafeen, sammen med venneforeningen og museet. Og det ble en stor suksess med masse besøk og bare gode tilbakemeldinger. Siste helgen ble markert med konsert ute foran cafeen med Steinar Kjefferud og Nils Roen.

Hva som skjer i 2021 er i skrivende stund veldig usikkert men vi får krysse fingrene og håpe på det beste.

Vi ønsker dere alle en riktig god jul og et godt nytt år.

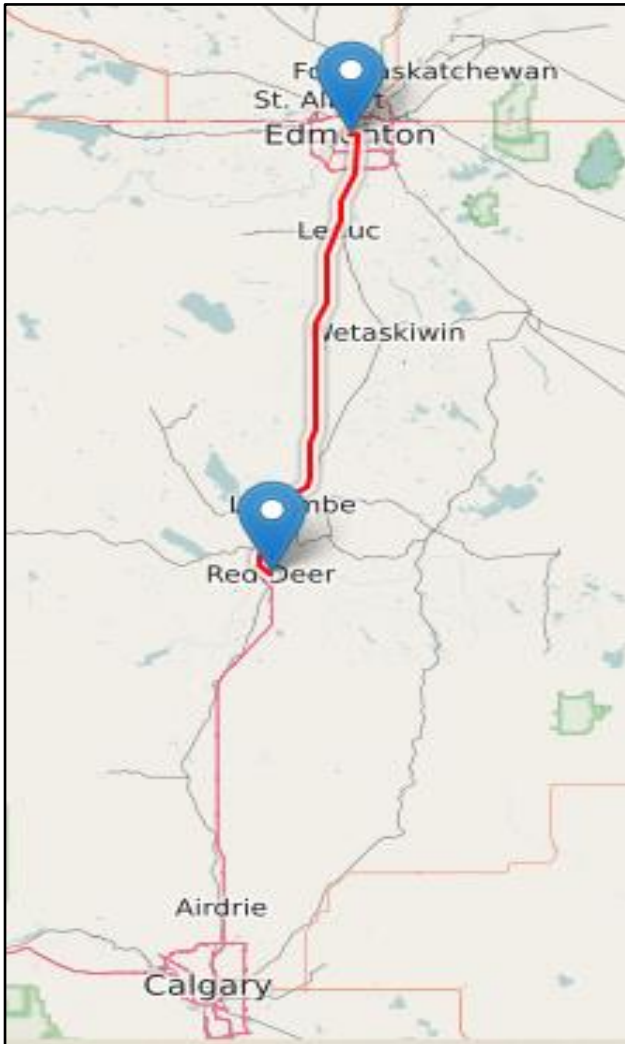
Hilsen SoN Hamar Lodge 8-017.

Peder Olsen Skåleruds dramatiske skjebne

Del 2: Jakten på Peder Skåleruds morder.

Dette er oversatt fra en artikkel i et lokalt tidskrift. I artikkelen har Peder Skaalerud fått enda et nytt navn, nemlig Skaalent, men vi bruker hans egentlig navn her.

Det var ingen tanker om vold og brå død i hodene til Conrad Dietholm og Benjamin Ficker der de var på vei fra den oppvarmede jernbanestasjonen på vei til fergen som krysset elven. De to nordmenn* (?) hadde kommet med tog fra Calgary kvelden før etter en lang og slitsom tur fra Crookston, Minnesota, sammen med ca 50 andre som hadde planer om å slå

seg ned i Canada. Da jernbanen på den tiden ikke krysset North Saskatchewan-elven, ville de ta fergen til Edmonton på nord-bredden.

Halvveis mellom jernbanestasjonen og elvebredden, fikk de se en velkledd mann liggende i en blodpøl i vegggrøfta. Han var bevisstløs, men fremdeles i live, og de løp derfor tilbake til stasjonen og rapporterte funnet til korporal Flynn ved Nordvest Mounted politiet. Han fikk flyttet den tilskadekomende og utkommanderte et team for å lete etter gjerningsmannen.

En undersøkelse viste at den tilskadekomendes lommer var vrenget, noe som bekreftet at dette var et brutalt ran, og det eneste som viste mannens identitet, var et brev adressert til P.O.Skaalerud.

Mannen døde klokken ett, uten å ha kommet til bevissthet. Undersøkelsen viste at mannen ellers var ved god helse, 1,78) høy, veide ca. 82 kilo, og var ca. 50 år. Han var lett skallet, hadde en rødbrun bart ca. 5 cm lang. Det var ingen merker på kroppen som kunne være til hjelp for å kunne identifisere mannen, og hendene tydet ikke på at han hadde hatt hardt arbeid. Dødsårsaken var at hardt slag i bakhodet eller at en kule som hadde kommet inn i kronen av skallen og gått ut gjennom venstre øye.

En nøkkel i en av mannens lommer, passet til kofferten som sto på rommet Skaalerud hadde leid i Edmonton hotell kvelden før og en yngre mann som var registrert som Ole Mickelson**. Den sistnevnte var sagt å skulle være ca. 25 år og slank bygget. Han hadde en liten svart mustasje.

*At de to var nordmenn hørtes veldig merkelig, og ved nærmere søk, viste det seg at Dietholm var fra Baden i Tyskland mens det var mange som het Benjamin Ficker (kan også være Fisher), men ingen av dem kom fra Norge.)

**Navnet Ole Mickelson begynte tankene å svirre til Peders nevø, broren Miksels sønn, Ole, født på Dalseng i 1861 og som hadde bodd i Minnesota siden 1868 og derfor kunne vært en god støtte. Men denne Ole viste seg å være svensk.

Et vitne, John Longmore, meldte seg og fortalte at han, da han hadde vært på veg til fergen om morgenen, ca. kl. 9.00 hadde sett en mann komme løpende gjennom krattet. Hans beskrivelse stemte overens med det som kunne være Ole Mickelson. Fra stedet observasjonen var gjort, fant de spor tilbake til stedet hvor Peder ble funnet.

I avhør av de andre potensielle bosetterne fra Minnesota, kom det fram at Ole Mickelson og P. O. Skaalerud hadde startet turen sammen fra Crookston og hadde hatt seter sammen hele veien. Skaalerud var åpen og snakket gjerne med andre, men den unge svensken helst unngikk dem, men når han snakket var hans engelsk mer flytende enn mange andres.

De to mennene hadde delt hotellrom, og om morgenen hadde de spist frokost sammen med en annen mann, Sanders, men hverken Mickelson eller Sanders var

sett etter at Peder var funnet. Sersjant Dunning antok at de hadde forlatt hotellet, gått ned til fergen og tatt den over elven. Fra fergen gikk en mer trafikkert veg opp mot tettbebyggelsen i Strathcona, som var navnet på syd-Edmonton på den tiden. Mange fotspor fantes også fra fergen gjennom krattet til tettbebyggelsen, og Dunning antok at på den skogkledte stien hadde Mickelson gått bak sin ledsager, slo ham bevisstløs og skjøt ham i hodet mens han lå på bakken. Deretter hadde han tatt Skaaleruds lommebok som inneholdt ca.300 dollar i sedler og fjernet hans identitetspapirer. Han hadde så flyktet gjennom snøen hvor John Longmore hadde sett ham.

Det ble utlovet en dusør på 200 dollar, og alle avdelinger ble varslet om å se etter den vesle svensken med den smale, svarte mustasjen.

Det kom inn mange rapporter som virket mer og mindre interessante. Den mest interessante kom fra en ansatt ved den kanadiske jernbanen ved Leduc. Han kunne beskrive mannen han hadde sett som stemte veldig godt til Mickelson, og han kunne supplere med at personen hadde hatt en sid, svart kappe, noe Mickelson også hadde hatt.

Mickelsons fluktrute kan bare delvis fastslås, men det så ut til at han hadde gått sydover fra Edmonton ned til Bear's Hill Plain, like syd for Wetaskiwin. Omtrent midt på dagen, lørdag 12. november var han inne i butikken til W. Macdonnell og kjøpte noen epler og kjeks. Han spurte om det bodde noen svenske familier i nærheten, ble han henvist til en gård i nærheten.

Hos den svenske familien oppholdt Ole Mickelson seg i ca. 24 timer, og sannsynligvis sov han det meste av tiden. Ca.

kl. 10. søndag formiddag, fortsatte han sin flukt sydover. Ved Battle River (Ponoka) fant han en dresin som han plasserte på skinnegangen og kom seg fram ved hjelp av denne fram til neste sidespor. Her begynte det å gå oppoverbakke, og han trakk derfor dressinen av sporet og fortsatte å gå. Han gikk hele søndagen og til langt på natt og stanset bare av og til for å fylle lommene med hvetekorn frå åkrer han passerte. Han unngikk gårdene og boligene da han nærmet seg Red Deer, men like etter kl. 11. mandag morgen så han en mann komme mot seg med et gevær i armene.

Politiet i alle politidistrikt syd for Edmonton hadde hatt det travelt med å ri fra gård til gård, hus til hus, særlig langs jernbanesporene for å advare om at Ole kunne komme i deres område. Ca. kl. 11. om morgenen mandag 14 november sto fruen til William Stent ved kjøkkenvinduet og så en mann som etter beskrivelsen kunne være Ole Mickelson gå langs jernbanesporet ikke så langt fra huset deres. Hun varslet mannen sin som straks tok geværet sitt og gikk ut.

William Stent løp ut på familiegårdens jorde og ropte til mannen at han skulle stoppe og rekke hendene i været, men mannen lot ikke til å bry seg om ham. En nabo, Edward Plumb, som tilfeldigvis var på gården, tok geværet fra Stent, kastet seg opp på hesten sin og red etter ham.

Nå var det Edward Plumb som beordret mannen til å stanse og rekke hendene i været. Da mannen nektet, sa Plumb at han visste hvem han var og hvor han kom fra, men Ole prøvde seg med bestikkelser og sa først at Plumb skulle få 10 dollar og så 100 dollar for å la ham gå.

Det var på det tidspunktet ikke stadfestet at Ole var annet enn mistenkt, og Plumb nølte da mannen foran ham hadde en lys brun mustasje mens morderens mustasje skulle være svart. Det var heller ikke helt uproblematisk å ta loven i egne hender uten å være sikker i sin sak, så han senket geværet han hadde tatt fra Stent. I det øyeblikk ristet mannen av seg den side, svarte kappen, trakk en revolver og skjøt mot Plumb. Heldigvis reagerte Plumbs hest ved å ta en plutselig bevegelse og rev Plumb over ende, men kulen traff ikke noen.

Ole kastet fra seg kappen og løp for å søke ly bak noen trær som sto i nærheten.. Idet han nådde fram, hadde Plumb kommet seg på beina igjen og fått tak i geværet og sendte et skudd etter ham, men også han bommet. Ole innså at hans skjulested ikke var godt nok, og da han oppdaget et sted hvor snøen hadde drevet sammen, prøvde han å grave seg inn under det og ventet.

Dette hendelsesforløpet spredte seg raskt fra munn til munn og fra de få telefonene som fantes i området, og det tok ikke lang tid før flere bevæpnede menn samlet seg på Stents gård. Blant dem var William Bell, R. Armstrong, George Smith John Jones, Edward Plumb og Stent selv. Selv om noen mente at de burde vente på at konstabel Wagner, fra NWMP (North-West Mounted Police = en kanadisk politistyrke) skulle komme fra Red Deer, var andre mer utålmodige og gikk videre med våpnene klare.

Den jagede mannen innså etter hvert at det økende antall menn snart ville omringe ham, og startet å løpe i nordøstlig retning mot gården til F. E. Wilkins, det lokale medlem av Legislative Assembly.

Vettskremt hadde han reist seg opp på bena da noen åpnet ild. Han snublet da en ladning hagl fra Edward Plumbs gevær traff ham i ryggen, men kom fort på bena igjen og fortsatte flukten.

Det kommer ikke fram om noen av disse mennene ropte på mannen og ba ham overgi seg. Det virket bare som om de ville nedlegge ham som de ville gjort med en av bjørnene som tidvis plaget innbyggerne. De forfulgte ham og skjøt da de mente å ha ham i sikte. Selv om han hadde revolveren i hånda, gjorde han ingen forsøk på å bruke den mens han prøvde å ta seg videre mot Wilkins gård. To ganger til snublet han da skudd fra forfølgerne traff ham.

Slutten var uunngåelig. Da Ole Mickelson nådde lysningen, ble han et sikkert mål, og en riflekule fra William Bells Winchester hadde truffet ham i hodet fra en avstand på ca. 70 meter.

To andre menn, Richards og Brumpton ankom til plassen omtrent to minutter etter at det siste skuddet fra William Bell var avfyrt og fant de samlede mennene stående rundt den falne mannen. Han var fremdeles i live på det tidspunktet, men da konstabel Warner ankom, var han død. En fulladet revolver lå i snøen bare få centimeter fra hans utstrakte hånd. Lommene hans inneholdt en lommebok med 317 dollar og et identitetspapir som viste navnet Ole Mickelson.

Undersøkelsen viste at det var kulen i hodet som var årsaken til døden. Det var også skuddskader i skulder og armer.

Da likskuet begynte tirsdag, var distriktets innbyggere i spenning. De som hadde vært med på hendelsen, nektet å delta. Alle hadde opplevd at det kunne råde alvorlig tvil om deres handling dagen

før, og mange følte at de bare burde sørget for å ha ham under kontroll til lovlige myndigheter hadde sluttet seg til dem. En ting var å ha oppsporet den mistenkte, men noe helt annet å drepe ham og rettferdiggjøre det.

Med dette i tankene, bestemte inspektør W. Piercy ved politiets hovedkvarter i Edmonton, at så mye som mulig av bevis som kunne koble Mickelson til mordet på Skaalerud, måtte legges fram for juryen. Vitner og bevis ble fraktet til Red Deer med toget*. I praksis ble derfor likskuet i dødsfallet til Ole Mickelson en høring i drapet på Peder Skaalerud.

Vitner bekreftet at de var sammen de to mennene fra Minnesota. Annie McCrae, serveringsdamen på Edmonton hotell, og C. S. Sanders, mannen de to hadde spist frokost med, stadfestet at Skaalerud hadde ca 300 dollar på det tidspunktet.

Da gårdbrukerne som hadde vært tilstede da Mickelson ble drept ikke dukket opp, besøkte inspektør Piercy og konstabel Warner dem hjemme på gårdene deres, og da likskuet ble gjenopptatt onsdag, var de alle sammen tilstede.

Likskuet, ledet av Dr. Hicks, avsluttet rettsmøtet onsdag kveld, og juryen, som bestod av 6 menn med F. W. Wilkins som formann, mistet liten tid på å avgjøre en politisk akseptabel dom. De fant ut at Ole Mikkelsen hadde dødd av en kule avfyrt fra rifla som hadde vært i hendene på William Bell - som hadde handlet i selvforsvar.

De begravde Ole i den åpne enga nær gardsbygningene til F. W. Wilkins (medlem av den lovgivende forsamlingen og juryens formann). Mens dommen fra juryen var utformet for "nybyggerne" og

tilfredsstilte lovens krav, forble det moralske spørsmålet;

Hadde forfølgerne hatt rett til å jakte ned Ole Mikkelsen og drepe ham?

Det siste spørsmål er enda ikke besvart, og selv i dag** liker ikke disse mennene å snakke om den dagen de skjød Ole.

*Distanse fra Edmonton til Red Deer er ca 15,4 mil.

**Artikkelen er – som nevnt ovenfor – hentet fra et eldre, lokalt tidsskrift, fra ukjent år.

Da Clara og Oscar Skaalerud, sammen med Oscars mor, Mari og bror, Olaf, i 1925 kom til Canada, var dette den største gruppen emigranter som hadde kommet til emigrasjonssenteret i Winnipeg. Det ble i den anledning tatt et bilde av dem som henger på veggen i dette kontoret. Bildet ble tatt i mai 1925.

Olaf Skaalerud står til venstre bak med moren sittende foran (med hvitt tørkle). Bak til høyre er Oscar, stående ved siden av sin kone Clara med deres til da yngste barn på fanget.

Noen av Oscars etterkommere har vært på besøk i Vang, og det er i kontakt med dem at vi har fått vite om Peder Olsen Skaaleruds dramatiske skjebne.

Siste sia

Aktiviteter 1.halvår 2021

Venneforeningen og Museet

Venneforeningen har kontordag på Museet hver tirsdag 11:00 – 14:00, og dersom forholdene tillater det, vil vi kunne gjenoppta hjelpen med å finne slekt i USA

Hvalfangerprosjektet starter opp igjen så snart som mulig på nyåret

23.02. Årsmøte NUMV 18:30 - 22:30

19.03. Åpning av utstillingen «OPPHAVSTEGN»

23.03. Brev Hjemmefra nr 1/21

13.04. Temamøte - DNA, foredrag, etc. 18:30 - 20:30 (hvis mulig)

24.04. «DANS PÅ STIEN» evt. 01.05.

12.05. «MUSEUMSNATT»

28.05. Sangspillet «JE VIL HEMMAT», også dagene 29.05. og 30.05.

22.06. Brev Hjemmefra nr 2/21

Åpning av sommersesongen 2021, og utstillingen i Bjørgohuset